

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 581/2023-40

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného URBAN GAŠPEREC BOŠANSKÝ, s. r. o., advokátskou kanceláriou, Havlíčkova 16, Bratislava, proti postupu Mestského súdu Košice v konaní vedenom pod sp. zn. K3-16C/32/2014 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Mestského súdu Košice v konaní vedenom pod sp. zn. K3-16C/32/2014 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, ako aj právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Mestskému súdu Košice **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. K3-16C/32/2014 konal bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie v sume **2 000 eur**, ktoré mu **j e** Mestský súd Košice **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Mestský súd Košice **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **530,86 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyni sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 581/2023-24 z 21. novembra 2023 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa vo veci namietaného porušenia základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, prerokovanie veci bez zbytočných priťahov podľa čl. 48 ods. 2, vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 36 ods. 1, čl. 38 ods. 2, čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj práv na spravodlivé súdne konanie a prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) postupom mestského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. K3-16C/32/2014.

2. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh a predloženého súdneho spisu vyplýva, že sťažovateľ je žalovaným v súdnom spore vedenom pôvodne Okresným súdom Košice-okolie (ďalej aj „okresný súd“) pod sp. zn. 16C/32/2014 o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov, a to na základe žaloby doručenej okresnému súdu 23. januára 2014. O podanej žalobe nebolo do podania ústavnej sťažnosti rozhodnuté (ani neprávoplatne).

3. S účinnosťou od 1. júna 2023 vstúpili do platnosti viaceré zmeny v organizácii všeobecných súdov, ich príslušnosti a obvodov (tzv. nová súdna mapa). Podľa § 18m ods. 2 zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov výkon súdnictva, všetky práva a povinnosti vrátane správy majetku štátu, práv a povinností z pracovnoprávných vzťahov a štátnozamestnaneckých vzťahov a iných právnych vzťahov a práv a povinností z osobitných vzťahov sudcov a prísediacich z radov občanov k štátu prechádzajú od 1. júna 2023 z Okresného súdu Košice II a Okresného súdu Košice-okolie na Mestský súd Košice.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti v podstatnom poukazuje na to, že *„sa nemôže už vyše 9 rokov a 7 mesiacov domôcť právoplatného rozhodnutia v predmetnej veci a to aj v dôsledku postupu porušovateľa, ktorého postup je zjavne nehospodárny, nesústreďený a neefektívny a to aj napriek sťažnosti, ktorú sťažovateľ v predmetnom konaní podal... Sťažovateľ poukazuje na skutočnosť, že v predmetnej veci nie je vytýčený termín súdneho pojednávania, pričom porušovateľ taktiež nevykonal všetky dôkazy, ktoré boli v konaní navrhnuté (na ktoré poukazuje sťažovateľ aj vo svojej sťažnosti) a to najmä také, ktoré by mohli podstatným spôsobom ovplyvniť skutkový stav, právne posúdenie veci a v konečnom dôsledku aj konečné rozhodnutie súdu.“* Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, konanie o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov patrí medzi klasické sporové konania, sťažovateľ si je však vedomý, že takéto spory sú častokrát skutkovo zložitejšie a svojou povahou náročnejšie na dokazovanie, pretože treba nielen zistiť okruh vecí patriacich do zaniknutého bezpodielového spoluvlastníctva manželov, ale aj určiť

ich hodnotu ku dňu zániku a zohľadniť pritom viacero skutočností. Napadnuté konanie však nemožno označiť za také právne zložité, aby za také dlhé obdobie nebolo vo veci sťažovateľa rozhodnuté. Pokiaľ ide o hodnotenie správania sťažovateľa v napadnutom konaní, podľa jeho názoru neexistujú žiadne okolnosti, ktoré by mali byť osobitne zohľadnené na jeho ťarchu pri posudzovaní tejto otázky.

5. Sťažovateľ namieta porušenie práva vlastníť majetok a práva na pokojné užívanie majetku v dôsledku neprimeranej celkovej dĺžky súdneho konania. Mestský súd (pôvodne okresný súd) v jeho veci za viac ako 9 rokov a 7 mesiacov neodstránil jeho právnu neistotu, v dôsledku čoho dochádza k tomu, že sťažovateľ nemôže pokojne užívať a vlastníť svoj majetok, naopak, neefektívnym a nesústredeným konaním mestský súd (pôvodne okresný súd) priamo prispieva k porušovaniu jeho majetkového práva.

III.

Vyjadrenie mestského súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie mestského súdu:

6. Ústavný súd vyzval predsedu mestského súdu na vyjadrenie sa k podanej ústavnej sťažnosti. Podpredsedníčka mestského súdu vo svojom vyjadrení chronologicky zhrnula dosiaľ nariadené a uskutočnené pojednávania v napadnutom konaní. V závere konštatovala, že *„súd vo veci nekoná plynulo, sústredene a efektívne, čím spôsobil zbytočné prietahy v konaní. Počet nariadených pojednávani sa minul účelu. Podiel na dĺžke konania majú aj samotné strany sporu, ktoré opakovane žiadali odročiť pojednávanie za účelom uzavretia mimosúdnej dohody, ku ktorej nakoniec nedošlo, bez ospravedlnenia sa nezúčastnili na pojednávaniach a neboli súčinní pri znaleckom dokazovaní, znalecký posudok doposiaľ vypracovaný nie je. Túto skutočnosť žiadame zohľadniť pri určení výšky finančného zadosťučinenia.“*

III.2. Replika sťažovateľa:

7. Vyjadrenie mestského súdu doručil ústavný súd sťažovateľovi, ktorý vo svojom podaní z 5. decembra 2023 v podstatnom uviedol, že obsah vyjadrenia mestského súdu *„považuje z ústavnoprávneho hľadiska za nesprávny a preto sťažovateľ zotráva na skutkovej, vecnej a právnej argumentácii obsiahnutej v podanej ústavnej sťažnosti zo dňa 08.09.2023, ktorú dopĺňa...“*. V rámci doplnenia len opätovne zopakoval argumentáciu uvedenú už v ústavnej sťažnosti s pomerne obsiahlou citáciou judikatúry.

8. Ústavný súd v zmysle § 58 ods. 3 prvej vety zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čl. 38 ods. 2 listiny) si ústavný súd osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva

(ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť [napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 280/08] a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne.

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie už citovaných práv vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 118/2019).

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so svojou žiadosťou.

12. Ústavný súd si pre účely rozhodnutia o ústavnej sťažnosti vyžiadal súdny spis, s ktorého obsahom sa podrobne oboznámil.

13. V konkrétnom posudzovanom prípade sťažovateľa mestský súd (pôvodne okresný súd) nepostupoval podľa uvedených kritérií, a to vzhľadom na celkovú dĺžku napadnutého konania takmer 10 rokov s absenciou aj neprávoplatného rozhodnutia vo veci, pretože ani právne či skutkovo náročnejší spor nesmie trvať v právnom štáte takúto dlhú dobu, lebo dôveryhodnosť justície tak trpí zásadným spôsobom. Také dlhé konanie zo strany všeobecného súdu *prima facie* odôvodňuje vyslovenie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a rovnako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote vo vzťahu k strane, ktorá je subjektom takéhoto konania.

14. Ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou pripomína, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna a neefektívna (nesústredená) činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov [napr. IV. ÚS 22/02, III. ÚS 103/09].

15. Mestský súd (pôvodne okresný súd) vo veci nariadil 19 pojednávanií, z ktorých sa uskutočnili len štyri, na ktorých vec prejednal. V tejto súvislosti nemohol ústavný súd opomenúť skutočnosť, že už na prvom pojednávaní určenom na 29. máj 2015 navrhli strany sporu pojednávanie odročiť bez prejednania veci na účely mimosúdnych jednaní, prípadne na účely rokovaní o uzavretí súdneho zmieru, a to s navrhovanou lehotou dvoch mesiacov. Na druhom určenom pojednávaní 11. decembra 2015 strany sporu oznámili súdu, že intenzívne rokujú s cieľom uzavretia zmieru a do konca marca 2016 oznámia uzavretie zmieru, resp. ďalší postup vo veci. V období od mája 2015 až

do marca 2016 (desať mesiacov) okresný súd prenechal stranám sporu priestor na uzavretie zmiery. O tento priestor požiadali strany sporu súd opätovne po určení termínu pojednávania na 21. júl 2016 a žiadali lehotu do 5. septembra 2016, preto okresný súd odročil pojednávanie na 23. september 2016, na ktorom požiadali o predĺženie lehoty do konca októbra 2016, v čom im súd vyhovel (rokovania o zmieri trvali od júla do októbra 2016, teda štyri mesiace). V napadnutom konaní bolo okresným súdom odročených osem termínov pojednávani z dôvodov na strane žalobkyne, resp. jej právneho zástupcu a tri z dôvodov na strane sťažovateľa. Aktuálne vo veci ešte stále prebieha znalecké dokazovanie. Žalobkyňa predložila mestskému súdu 23. mája 2023 upravený žalobný návrh.

16. Je zrejmé, že okresný súd nezvolil v napadnutom konaní taký procesný postup, ktorý by smeroval k rýchlemu odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľ stále nachádza. Celková dĺžka trvania súdneho sporu na súde prvej inštancie bez aj neprávoplatného rozhodnutia vo veci samej výrazne vybočila z rámca požiadavky dosiahnutia konečného rozhodnutia vo veci v primeranej lehote, zdĺhavým postupom mestského súdu (pôvodne okresného súdu) v napadnutom konaní došlo k neprimeraným prieťahom, čím bolo nesporne zasiahnuté do ústavne zaručeného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. listiny, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

17. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

18. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd v napadnutom súdnom konaní zistil porušenie označeného základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru mestským súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

19. Ústavný súd v súvislosti s námietkou sťažovateľa o porušení jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (v ktorých obsahu niet zásadných odlišností) uvádza, že časový horizont toho, kedy sa účastníkovi konania dostáva konečného rozhodnutia vo veci, je neoddeliteľnou súčasťou meradla celkovej spravodlivosti podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Čím je tento časový horizont dlhší, tým viac sa oslabuje kredibilita štátnej moci a špecificky moci súdnej. V súlade s judikatúrou ústavného súdu (III. ÚS 243/2017, III. ÚS 451/2017, II. ÚS 481/2017) v prípadoch extrémnych prieťahov v konaní dochádza k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov už samotnou dĺžkou súdneho konania, ktorá predlžuje stav právnej neistoty do takej miery, že sa právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 39/00, I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07). Neprimeraná dĺžka konania sa potom priamo odráža v dôvere občana v štát, v jeho inštitúcie a v právo, čo je základnou podmienkou na fungovanie legitímneho demokratického a právneho štátu. Ignorovanie týchto princípov konajúcim súdom môže mať za následok porušenie práva na fér proces (čl. 46 ods. 1 ústavy) v jeho časovej dimenzii.

20. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ku ktorému malo dôjsť doterajšou extrémnou dĺžkou napadnutého konania, ústavný súd poznamenáva, že v systematike ústavy sú primeraná celková dĺžka, rýchlosť a plynulosť súdneho konania obsahom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, nie základného

práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. K vysloveniu porušenia základného práva na súdnu ochranu z týchto dôvodov však napriek tomu môže dôjsť v prípade, ak namietané zbytočné prietahy, ako aj celková doterajšia dĺžka preskúvaného súdneho konania signalizujú, že v postupe súdu došlo k pochybeniam takej intenzity, že s ohľadom aj na ďalšie konkrétne okolnosti posudzovanej veci (najmä predmet konania, teda to, čo je pre sťažovateľa v stávke) možno uvažovať o odmietnutí spravodlivosti – *denegatio iustitiae* (pozri m. m. IV. ÚS 242/07 – *a contrario*).

21. V napadnutom konaní nepovažuje ústavný súd tieto podmienky porušenia základného práva na súdnu ochranu za naplnené. Celková dĺžka napadnutého konania nesvedčí o tom, že by sťažovateľovi bolo odňaté právo na súdnu ochranu. Osobitnú pozornosť z pohľadu predmetu konania si napadnuté konanie nevyžaduje a nápravu dosiahnuteľnú rozhodnutím ústavného súdu možno aktuálne zjednať aj bez vyslovenia porušenia práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Ústavný súd preto v tejto časti ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

22. Pokiaľ ide o sťažovateľom uplatnenú námietku porušenia jeho základných práv zaručených čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 11 ods. 1 listiny a práva zaručeného čl. 1 dodatkového protokolu, ústavný súd aj v tejto súvislosti konštatuje, že nezistil takú intenzitu zbytočných prietahov v namietanom konaní, ktorá by mala za následok zásah až do samotnej podstaty označených hmotných práv, a teda by mu umožnila urobiť záver o porušení označených práv sťažovateľa. Vzhľadom na uvedené okolnosti v súvislosti s konštatáciou aktuálnej dosiahnuteľnosti nápravy uvedenou v predchádzajúcom bode a na základe princípu sebaobmedzenia pri zasahovaní do rozhodovacej činnosti súdov ústavný súd aj tejto časti ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

IV.1. Primerané finančné zadosťučinenie:

23. Okrem vyslovenia porušenia svojich práv sa sťažovateľ domáha od mestského súdu aj priznania finančného zadosťučinenia vo výške 18 280 eur.

24. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (I. ÚS 15/02, III. ÚS 10/02, III. ÚS 17/02, I. ÚS 257/08, III. ÚS 45/2012, IV. ÚS 132/2012, I. ÚS 70/2012). Vo veci sťažovateľa podľa názoru ústavného súdu priznanie primeraného finančného zadosťučinenia prichádza do úvahy, pričom ústavný súd pri jeho určení vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných aj EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na okolnosti prípadu.

25. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä celkovú (z ústavného hľadiska neakceptovateľnú) dĺžku napadnutého konania ovplyvnenú aj správaním sťažovateľa a druhej sporovej strany (bod 15 odôvodnenia tohto nálezu), doplnil ústavný súd ochranu aj o finančné zadosťučinenie, limitujúc jej výšku na 2 000 eur (bod 3 výroku tohto nálezu; návrhu na priznanie vyššej sumy nevyhovel výrokom 5 tohto nálezu).

V. Trovy konania

26. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku jeho právneho zastúpenia. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

27. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Úhradu trov konania priznal ústavný súd sťažovateľovi v rozsahu za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti). Tarifná odmena za jeden úkon právnej služby v roku 2023 predstavuje sumu 208,67 eur a režijný paušál sumu 12,52 eur. Ústavný súd teda sťažovateľovi priznal náhradu za dva úkony právnej služby zvýšenú o 20 % daň z pridanej hodnoty, teda celkovo vo výške 530,86 eur (bod 4 výroku tohto nálezu). Náhradu za tretí úkon právnej služby – vyjadrenie z 5. decembra 2023 ústavný súd nepriznal, pretože obsah doručeného vyjadrenia nepovažoval za taký, ktorý by prispel k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci.

28. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

29. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. decembra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu